

פרשת מצורע - שבת הגדול

סדר טהרת המצורע

אחר שבפרשה הקודמת השמיעה לנו התורה את סוגי הנגעים למיניהם, בפרשתנו מתחילה התורה לבאר את סדר טהרתו של המצורע מצרעתו כאשר רואה הכהן שנרפאה צרעתו, "וציוה הכהן ולקח למטהר שתי צפורים חיות טהורות ועץ ארז ושני תולעת ואזוב וגו'" (ויקרא יד, ד).

וכך סדר טהרתו של המצורע: הכהן לוקח כלי של חרס חדש ונותן לתוכו רביעית מים חיים, ומביא שתי צפורי דרוור טהורות ושוחט את הברורה שבשתייהן על המים שבכלי חרס וממצה עד שיהיה הדם ניכר במים, וקובר את הציפור השחווטה. ונוטל עץ ארז ואזוב ושני תולעת, ולוקח עם שלושתן את הציפור החיה, וכורך האזוב עם הארז בלשון של זהרית, ומקיף להן ראשי אגפיים וראש הזנב של צפור החיה, וטובל ארבעתן במים שבכלי ובדם שעליהן, ומזה שבע פעמים על אחר ידו של מצורע ומשלח את הציפור אל פני השדה (א, אי תערצ תאמוט'לה ם"במר האר).

הן אמת שבכל פרט בסדר טהרתו של המצורע יש עומק נפלא, אך אנו נעמוד בזה על שניים מהם: ראשית נעמוד על כך שלוקחים לצורך טהרת המצורע שתי צפורים. רש"י מפרש (על פי הגמרא בערכין טז, ב) שהטעם לכך הוא: "לפי שהנגעים באין על לשון הרע שהוא מעשה פטפוטי דברים, לפיכך הוזקקו לטהרתו צפורים שמפטפטין תמיד בצפצוף קול".

אלא שלפי זה צריך להבין: מדוע הוצרך להביא שתי צפורים ולא היה די באחת בלבד? וכן צריך להבין: מה הענין בכך שאת הציפור האחת היה הכהן שוחט, ואילו את הציפור השנייה היה משלח על פני השדה?

והביאור לכך: אדם שמדבר לשון הרע עתיד ליתן את הדין על שני דברים: האחד, על עצם זה שדיבר לשון הרע על אדם מישראל. והשני, על כך שבאותה העת שדיבר לשון הרע יכל לדבר בדברי תורה ובזה היה קונה חיים לנפשו. ולכן תיקונו הוא בשני דברים: האחד, להפסיק באופן מוחלט לדבר לשון הרע. והשני, להשתמש בכח הדיבור שה' נתן לו לדבר דברי תורה. וכנגד שני חלקי התיקון שנדרש מן המצורע לתקן, הוא היה צריך להביא שתי צפורים:

את הציפור האחת היה הכהן שוחט כיון שהיא כנגד מה שהמצורע דיבר לשון הרע, ולכן שוחטים אותה ופוסקים את חיותה כדי לרמוז למצורע שמדיבורי לשון הרע עליו לחדול באופן מיידי. והציפור השנייה היא כנגד מה שצריך המצורע להרבות מעתה בדברי תורה, ולכן משאירים אותה חיה והכהן משלחה על פני השדה הרומזת לבתי כנסיות ובתי מדרשות, כמו שכתוב: "לכה דודי נצא השדה... נשכימה לכרמים" (שה"ש ז, יב-יג, ודרשו חז"ל) עירובין כא, ב): "נצא השדה" - בוא ואראך תלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוך הדחק. 'נשכימה לכרמים' - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות".

הדבר השני שנעמוד עליו הוא מה שהיו לוקחים לצורך טהרת המצורע עץ ארז ושני תולעת ואזוב. רש"י מפרש שהטעם לכך הוא: "עץ ארז, לפי שהנגעים באים על גסות הרוח. שני תולעת ואזוב, מה תקנתו ויתרפא? ישפיל עצמו מגאוותו כתולעת וכאזוב".

וצריך להבין: הרי אנו עוסקים כעת בטהרתו של המצורע ותקנתו, ומדוע עליו להביא עץ ארז שרק מזכיר לו את קילקולו אשר בגינו כבר סבל נגעים קשים ומרים, ולא מלמדו שום תקנה?

אלא שכבר הזכרנו שנגע הצרעת בא על לשון הרע, וסימנך: 'מצורע' נוטריקון 'מוציא שם רע' (ראה בר"ר טז, ב), ויש שתי תכונות נפש הפוכות שעשויות לגרום לאדם להיכשל בעוון לשון הרע: גאווה וענוה. בדרך כלל מחמת מידת הגאווה שבאדם מרשה הוא לעצמו לדבר לשון הרע על זולתו, אך לפעמים הדבר נובע דוקא מענוה פסולה, כגון שיושב בתוך כת מספרי לשון הרע ומחמת ענוותו הפסולה בוש הוא להוכיח אותם על כך או על כל פנים לפרוש מהם, ועל כן יושב הוא עימהם ומקשיב לדבריהם ואף מדבר בעצמו.

וכנגד שתי אפשרויות אלו מביא המצורע עץ ארז ושני תולעת ואזוב, וזאת כדי לרמוז לו שאם מה שהביא אותו לדבר לשון הרע על הזולת זו מידת הגאווה שבו - תקנתו היא שישפיל את עצמו כתולעת ואזוב, אך אם מה שהביא אותו לדבר לשון הרע על הזולת זו דוקא מידת הענוה הפסולה שבו - תקנתו היא שבפעם הבאה שיזמן לו לשבת עם אנשים מסוג זה, לא ינהג שוב בענוה פסולה, אלא יגביה עצמו כעץ ארז כנגדם וישתיק אותם, ובמקרה זה הגאווה למידה טובה תחשב. נמצא לפי זה שאף בעץ ארז נרמזת תקנתו של המצורע.

